UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Een nieuwe Europese orde?

Marácz, L.

Publication date
2023
Document Version
Final published version
Published in
Armex

Link to publication

Citation for published version (APA):
Marácz, L. (2023). Een nieuwe Europese orde? *Armex*, *107*(2), 14-15.

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:09 nov 2026

ONAFHANKELIJK DEFENSIEMAGAZINE
UITGAVE VAN DE KONINKLIJKE NEDERLANDSE VERENIGING ‘ONS LEGER’

ARMEX

Meer dan 100 jaar op de bres voor de krijgsmacht

To tank or not to tank
Escalatiemanagement in een nucleaire context
De Wagnergroep: het Russisch Zwitsers zakmes

107e jaargang mei 2023 | nummer 2

Column

Een nieuwe Europese orde?

Prof. Dr. László Marácz

Er wordt veel gespeculeerd over een nieuwe wereldorde waarin twee machtsblokken tegenover elkaar zouden komen te staan. Deze mondiale machtsblokken worden aan de ene kant geleid door de Verenigde Staten, het zogeheten 'oude' Atlantische blok, en aan de andere kant door China, dat de zogeheten BRICS-landen heeft verenigd. De oorlog in Oekraïne zet niet alleen processen in gang die de oude wereldorde ondermijnen maar ook die van de Europese Unie (EU) zelf. Haast ongemerkt zijn de machtsverhoudingen binnen de EU aan het veranderen. De Frans-Duitse as die de afgelopen decennia de boventoon voerde binnen de EU, lijkt duidelijk aan kracht te verliezen. De vraag dringt zich op of er een alternatief is voor de tanende macht van de traditionele as van Europa?

Frans-Duitse as

De Europese Unie is officieel een verdragsorganisatie waarin alle lidstaten formeel gelijk zijn. Sinds de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG) in 1958 is dat principe altijd gerespecteerd, juist om de zich uitbreidende statengemeenschap bijeen te houden. Informeel werden de machtsverhoudingen binnen de EU echter bepaald door de zogeheten Frans-Duitse as. In deze Frans-Duitse samenwerking zorgde Duitsland voor economische kracht en gold Frankrijk als de aandrijver van het politieke beleid. Hoewel Groot-Brittannië (GB) van 1973 tot 2020 lid was van de EU en zeker invloed heeft gehad op het Europese beleid, is de dominantie van de Frans-Duitse as ook in die jaren onaangetast gebleven. Vanwege de Britse eilandmentaliteit is GB nooit echt een bedreiging geworden voor de Frans-Duitse as. De Brexit heeft definitief een einde gemaakt aan Britse machtsaspiraties in de EU, als de Britten die al gehad mochten hebben. De toetreding van Turkije tot de EU zou zeer waarschijnlijk invloed hebben op de Frans-Duitse as maar het ziet er niet naar uit dat Turkije op korte termijn lid van de EU kan worden. Frankrijk heeft steeds aangegeven dat zij Turkije er niet bij wil hebben, juist ook om de Frans-Duitse dominantie binnen de EU niet in de waagschaal te stellen. De vraag is welke impact de Russische agressie tegen Oekraïne heeft op de hegemonie van de Frans-Duitse as binnen Europa.

Er wordt veel gespeculeerd over een nieuwe wereldorde waarin twee machtsblokken, geleid door de Verenigde staten en China, tegenover elkaar zouden komen te staan. Afbeelding: LinkedIn

Duitse industrie

De impact van de oorlog op de EU is ingrijpend. Door de sancties van de EU tegen Rusland om Rusland te verzwakken en de sabotage van de Nord Stream 1 en 2 gaspijplijnen, die Russisch gas leverden aan Duitsland, blijft de EU van goedkope Russische energie verstoken. De EU moet nu energie inkopen op de rest van de wereldmarkt waar de prijzen flink hoger liggen. Als gevolg hiervan zien alle Europeanen de prijzen stijgen van energie en aan energie gerelateerde producten, zoals levensmiddelen en vervoer. De impact van de oorlog in Oekraïne is vooral ingrijpend voor de Duitse industrie. Als voorbeeld kan hier de casus van BASF, het grootste multinationale chemieconcern ter wereld, dienen. Eind februari van dit jaar maakte deze Duitse multinationale onderneming bekend dat voor het gasverbruik van de onderneming in 2022, dat daalde met 35 procent, het astronomische bedrag van 2,2 miljard euro extra betaald moest worden. Verder zal BASF 2.600 banen schrappen, dat wil zeggen twee procent van zijn werknemers ontslaan en is het bedrijf voornemens te stoppen met het kopen van aandelen in andere bedrijven, waardoor het een half miljard euro denkt te besparen.

Merkel en Macron. In de Frans-Duitse samenwerking zorgde Duitsland voor economische kracht en gold Frankrijk als de aandrijver van het politieke beleid. Foto: Wikimedia Commons, kremlin.ru

Informeel werden de machtsverhoudingen binnen de EU bepaald door de Frans-Duitse as

Commentatoren schatten voor 2023 een teruggang van de Duitse industriële productie met dertig procent. De neergang zou nog weleens versneld kunnen worden door de uittocht van Duitse bedrijven die al op gang is gekomen naar de VS en China, waar de energieprijzen beduidend lager liggen dan in de EU. Een oplossing voor het Duitse - lees Europese - probleem van de energietekorten en de hoge energieprijzen is voorlopig niet voorhanden en wordt ook nog eens verergerd doordat de huidige Duitse regering het liefst de drie kerncentrales die het land rijk is met onmiddellijke ingang zou willen sluiten. In Frankrijk is daarentegen het beleid juist om de kerncentrales open te houden. Het punt is alleen dat Frankrijk voor het laten draaien van haar kerncentrales aangewezen is op verrijkt uranium dat door Rusland wordt geleverd. De brandstof voor de kerncentrales is in de afgelopen tien sanctie-

pakketten van de EU tegen Rusland overigens buiten schot gebleven. Of dat bij een voortdurende oorlog in Oekraïne zo zal blijven, is onduidelijk. In dat geval komt ook de energievoorziening in Frankrijk in gevaar. Het lijkt erop dat de energietekorten en de hoge prijzen van energie de traditionele Frans-Duitse as van de EU behoorlijk gaan verzwakken. Is er een alternatief voor de Frans-Duitse as?

Noord-Europa

Voor de federalisten is het antwoord simpel. Als de lidstaten niet in staat zijn om de Unie aan te sturen, dan moet er zoveel mogelijk macht naar het centrum in Brussel worden overgeheveld. Toch is er nog een andere optie die de Frans-Duitse as van een alternatief zou kunnen voorzien en dat is een opwaardering van de rol van 'Noord-Europa'. Noord-Europa is inmiddels via de 'Baltic Pipe' zelfvoorzienend wat energie betreft. Noors gas gaat via deze pijplijn naar Polen en de Baltische landen die op hun beurt kunnen besluiten buurlanden gas te leveren. Terwijl het noorden van Europa geen beroep meer doet op energieleveringen uit Rusland, maakt de regio zich ook los van de handelsinvloeden van China. De Baltische landen zijn uit het Chinese Nieuwe Zijderoute project (Belt and Road Initiative, BRI) gestapt. De Baltische landen waren van mening dat de samenwerking met China in dit project geen voordelen oplevert en dat China onterecht de Russische invasie van Oekraïne niet heeft veroordeeld. Polen is met een indrukwekkende militarisering bezig. Dit alles, aldus de Poolse President Andrzej Duda, om Rusland militair tegenwicht te bieden in de regio. De Polen plannen de opbouw van een professioneel leger van 300.000 militairen dat in 2035 operationeel moet zijn en waarmee Polen het grootste staande leger in de EU zal hebben. Daarnaast kopen de Polen in een hoog tempo modern wapentuig in: voor 3,5 miljard euro van de VS - waarbij het vooral gaat om Abrams-tanks - en tanks en houwitsers uit Zuid-Korea ter waarde van 5,6 miljard euro. Noord-Europa zal als Atlantische kern verdere versterking krijgen door de toetreding tot de NAVO van Finland en (mogelijk) Zweden. Energie en militaire macht zijn in deze turbulente tijden van essentieel belang om meer zeggenschap te krijgen over Europees beleid. Noord-Europa is bezig om deze rol naar zich toe te trekken ten koste van de traditionele Frans-Duitse as.

Batterijfabriek van Daimler in Beijing. De uittocht van Duitse bedrijven naar de VS en China is al op gang gekomen. Foto: Mercedes-Benz Group Media

Energie en militaire macht zijn in deze turbulente tijden van essentieel belang

KVEO

De Koninklijke Vereniging van Eervol ontslagen Officieren van de Nederlandse Krijgsmacht

1. Collectieve en individuele belangenbehartiging

De KVEO is vertegenwoordigd in diverse fora waar de pensioendiscussie op landelijk niveau wordt gevoerd. Leden kunnen rechtstreeks terecht bij een adviseur voor vragen en bij problemen.

2. Individuele hulp

Leden kunnen een beroep doen op een adviseur met specifieke kennis op gebied van ziektekosten en maatschappelijke ondersteuning. Ook kan een lid buiten eigen schuld in ernstige financiële problemen raken, ondanks het vangnet dat in Nederland bestaat. De KVEO heeft de middelen om dan financieel de helpende hand te bieden.

3. Saamhorigheid en collegialiteit

De vereniging heeft rayons. Deze organiseren regelmatig een bijeenkomst waar u oud-collega's kunt ontmoeten. Afhankelijk van het rayon zijn er excursies, activiteiten gericht op de bestrijding van eenzaamheid of culturele bezigheden. De contributie bedraagt € 25,- per jaar.

Lid worden?

KVEO Verenigingsburo
Segbroeklaan 104
2565 DN Den Haag
Tel. 070-3617901
Email: secretaris@kveo.nl
www.kveo.nl